

Nr 1075

Av herr **Jacobsson, Gösta, m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 124, med förslag till lag om ändring i ärvdabalken, m. m.

(Lika lydande med motion nr 1242 i Andra kammaren)

I anslutning till Kungl. Maj:ts proposition 1969:124 angående vidgad arvsrätt för utomäktenskapliga barn m. m. får vi härmed anföra följande.

Det i propositionen innefattade förslaget om ändring i ärvdabalken innebär, att de utomäktenskapliga barnens särställning i arvsrättsligt hänseende försvinner och att de får samma arvsrätt som barn födda inom äktenskap. En sådan lagändring, vilken bidrager till en mera fullständig social likställdhet mellan utomäktenskapliga barn och barn i äktenskap, torde utgöra en anpassning till nutida rättsuppfattning i hithörande frågor, varför förslaget såsom sådant må lämnas utan erinran.

Av väsentlig betydelse för detta ståndpunktstagande är emellertid att i propositionen samtidigt föreslås vittgående ändringar i reglerna angående fastställande av faderskap, avsedda att minska riskerna för materiellt felaktiga avgöranden beträffande faderskap till barn utom äktenskap. Faderskap fastställs i dag ej sällan på grund av en mycket osäker presumtion. De föreslagna ändringarna innebär, att det måste föreligga positiv sannolikhet för att en man skall kunna mot sitt bestridande förklaras vara fader. Att genom denna lagändring säkerheten i dylika avgöranden ökas måste, med hänsyn till den stora betydelse dessa har för såväl fader som barn, betraktas som ett stort framsteg. Åtskilliga remissinstanser har påpekat, att en ändring av faderskapsreglerna i förslagets riktning är en ofrånkomlig förutsättning för att man skall kunna göra utomäktenskapliga barn likställda med barn i äktenskap, när det gäller arv efter fadern och hans släktingar. Att märka är att departementschefen i propositionen uttalat, att faderskapsavgörandena onekligen får ännu större vikt än tidigare, om de förknippas med sådan arvsrätt.

Alltsedan tillkomsten av 1917 års lag om faderskap till barn utom äktenskap har utsikterna för att en med orätt utpekad man skall kunna fria sig från faderskapet varit rätt begränsade. Genom den medicinska vetenskapens framsteg har visserligen möjligheterna ökat att fastslå huruvida det är uteslutet att en viss utpekad man kan vara fader till barnet. Men enligt gällande rätt är alltjämt mannens möjligheter i detta avseende ej särdeles

goda. Sålunda kan mannen i princip ej till sitt fredande åberopa bevisning om att jämväl annan man haft samlag med modern under konceptionstiden. Vid sådant förhållande torde man kunna utgå ifrån att ett relativt betydande antal äldre faderskapsavgöranden är materiellt oriktiga.

I propositionen föreslås den övergångsbestämmelsen, att utvidgningen av de utomäktenskapliga barnens arvsrätt skall gälla i alla fall, där arvlåtaren avlidit efter den nya lagens ikraftträdande, sålunda även i de fall faderskapet fastställts enligt äldre lag. Såväl ärvdabalkssakkunniga som familjerättskommittén föreslog däremot den motsatta lösningen, d. v. s. att utvidgningen av arvsrätten endast skulle gälla barn som fötts efter lagens ikraftträdande, och i 1955 års lagrådsremiss anslöt sig dåvarande departementschefen till denna uppfattning. Även det övervägande flertalet remissinstanser hade samma uppfattning. Till stöd härför åberopades främst två skäl, nämligen dels risken att äldre faderskapsavgöranden kan vara oriktiga, dels tidigare brister i registreringen av utomäktenskapliga barn i folkbokföringen.

Det är av nämnda skäl som vi anser oss böra gå emot propositionen, *såvitt densamma avser övergångsbestämmelserna* till lag om ändring i ärvdabalken. En retroaktiv lagstiftning medför alltid olägenheter. I förevarande fall är dessa särskilt påtagliga. Med hänsyn till den osäkerhet, som vidlåder fastställda faderskap enligt nu gällande (och i än högre grad tidigare gällande) lag, måste det anses ur rättssäkerhetssynpunkt direkt stötande att låta denna utvidgade arvsrätt omfatta även barn, för vilka faderskap fastställts före ikraftträdandet av nu föreslagna regler om fastställande av faderskap. Som ovan anförts har mannen enligt gällande rätt i motsats till vad i propositionen föreslås begränsade möjligheter att få en mot honom förd faderskapstalan ogillad. Detta förhållande är väl känt. Med hänsyn härtill kan det med fog antagas att en utpekad fader hittills i många fall föredragit att skriftligen erkänna faderskapet framför att ge sig in i en rättegång, i vilken hans utsikter att vinna är ringa. Att genom retroaktiv lagstiftning ge dessa erkännanden större rättsverkningar än mannen kunde förutse vid erkännandet måste ävenledes framstå som olämpligt. Med hänsyn till den föreslagna lagstiftningens genomgripande förändringar i fråga om reglerna för fastställande av faderskapet kommer rättsläget på detta område att väsentligen förändras.

I detta sammanhang kan nämnas, att då adoptivbarnen genom lagändring 1959 tillerkändes ökad arvsrätt, kom denna lagändring i princip ej att gälla adoptioner, som gjorts före lagändringens ikraftträdande. Man kan ej heller bortse från betydelsen av den tidigare bristfälliga registreringen i folkbokföringen av utomäktenskapliga barn. Därest de i proposi-

tionen föreslagna övergångsbestämmelserna godtages, skulle det medföra stora praktiska svårigheter vid bouppteckning och arvskifte.

Övervägande skäl talar för en ändring i propositionens övergångsbestämmelser. Dessa bör i stället utformas på det sätt ärvdabalkssakkunniga och familjerättskommittén föreslagit, nämligen givas den innebörden, att den utvidgade arvsrätten kommer att gälla de barn, som fötts efter den föreslagna lagstiftningens ikraftträdande, och sålunda icke omfatta de barn, som fötts före nämnda tidpunkt. Ett annat tänkbart alternativ kan vara att låta den utvidgade arvsrätten gälla de barn, för vilka faderskap fastställts efter den nu föreslagna lagstiftningens ikraftträdande. Det förra alternativet synes dock ur rättssäkerhetssynpunkt vara att föredraga.

Under återopandande av vad sålunda anförts hemställer vi,

att riksdagen måtte — med ändring av vad i propositionen i denna del föreslagits — besluta att övergångsbestämmelserna till lag om ändring i ärvdabalken ges följande lydelse:

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1970.
2. Har arvlåtaren avlidit före nya lagens ikraftträdande eller har barnet fötts före den nya lagens ikraftträdande, gäller fortfarande äldre lag.
3. I fråga om barn utom äktenskap, som enligt punkt 2 icke har rätt att taga arv efter fadern, gäller fortfarande 8 kap. 10 § ärvdabalken.

Stockholm den 28 oktober 1969

Gösta Jacobsson (m)

Rolf Kaijser (m) Ragnar Sveningsson (m) Ingvar Andersson (m)

Nr 1076

Av herr **Dahlén** och herr **Gustafsson, Nils-Eric**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 126, med förslag till lag om kommunalt partistöd.*

(Lika lydande med motion nr 1245 i Andra kammaren)

Stockholm den 28 oktober 1969

Olle Dahlén (fp)

Nils-Eric Gustafsson (cp)